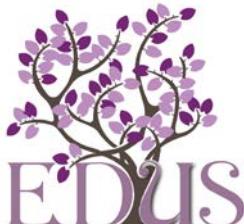

GODIŠNJI
IZVJEŠTAJ

2015.

www.edusbih.org

[NARATIVNI
GODIŠNJI
IZVJEŠTAJ]

[Pregled najvažnijih aktivnosti, projekata i postignuća organizacije
EDUS-Edukacija za sve u 2015. godini.]

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

SADRŽAJ:

1. KRATAK PREGLED GLAVNIH DEŠAVANJA u 2015.
  - 1.1. PETOGODIŠNICA EDUS-A
  - 1.2. OSTALA VAŽNA DEŠAVANJA U 2015-OJ
2. GLAVNE AKTIVNOSTI I PROJEKTI
  - 2.1. EDUS UČIONICE I VRTIĆKE GRUPE U ZAVODU MJEDENICA
  - 2.2. PROGRAM RANE INTERVENCIJE
  - 2.3. PARTNERSTVO S UNICEF-om I FEDERALNIM MINISTARSTVOM ZDRAVSTVA U OBLASTI RANOG RAZVOJA
    - 2.3.1. STANDARDIZOVANI MJERNO-PROGRAMSKI INSTRUMENTI
  - 2.4. EDUCACIJA STRUČNJAKA
  - 2.5. EDUCACIJA RODITELJA
    - 2.5.1. REDOVNA EDUCACIJA KROZ EDUS PROGRAM
    - 2.5.2. OSNAŽIVANJE RODITELJA KROZ VOLONTERSKI RAD
  - 2.6. DOPUNSKA NASTAVA
  - 2.7. ZIMSKA I LJETNA ŠKOLA
  - 2.8. LOBIRANJE ZA ZGRADU EDUS RESURSNOG CENTRA
  - 2.9. SARADNJA S INTERESNIM GRUPAMA
    - 2.9.1. SARADNJA S RODITELJIMA
    - 2.9.2. SARADNJA S LOKALNIM, ENTITETSKIM I DRŽAVnim USTANOVAMA
    - 2.9.3. SARADNJA S DRUGIM NVO-ima
    - 2.9.4. SARADNJA S DRUGIM STRUKAMA, UMJETNICIMA I GRAĐANIMA
    - 2.9.5. SARADNJA S PROFITNIM SEKTOROM
3. EDUSOVE MEĐUNARODNE I AKTIVNOSTI u BiH u OBLASTI NAUKE
  - 3.1. SPROVOĐENJE SPORAZUMA O SARADNJI S UNIVERZitetOM U PARMi
  - 3.2. SPROVOĐENJE SPORAZUMA O SARADNJI S BHAAAS-om
  - 3.3. Učešće EDUS-a na međunarodnim konferencijama
    - 3.3.1. PREDAVANJA NA POZIV
    - 3.3.2. PREZENTACIJE OBJAVLJENIH PUBLIKACIJA I RADA EDUS-a
  - 3.4. PUBLIKACIJE
4. EDUCACIJA JAVNOSTI I PROMOCIJA EDUS-a
  - 4.1. OBILJEŽAVANJE 2.aprila-svjetskog dana autizma
    - 4.1.1. AKCIJA „LIGHT IT UP BLUE“
    - 4.1.2. PR KAMPAŃA
  - 4.2. EMISIJA JA BIRAM GOSTE
  - 4.3. SLIKOVNICA „ZALJUBLJENI VUK“
  - 4.4. VAŽNE POSJETE EDUS-u
    - 4.4.1. POSJETE MEĐUNARODNIH STRUČNJAKA
    - 4.4.2 POSJETE VISOKIH ZVANIČNIKA I MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA
  - 4.5. PROMOTIVNI MATERIJALI I MEDIJSKA POKRIVENOST
    - 4.5.1. PROMOTIVNI MATERIJALI
    - 4.5.2. MEDIJSKA POKRIVENOST
5. RAZVOJ EDUS-ovih KAPACITETA
  - 5.1. ČLANSTVO I PROŠIRENJE ODBORA POČASNIH DIREKTORA
  - 5.2. ADMINISTRATIVNO OSOBLJE
  - 5.3. VOLONTERSki RAD
  - 5.4. PROSTOR I OPREMA
6. DONATORI, PARTNERI I PODRŠKA

1. KRATAK PREGLED GLAVNIH DEŠAVANJA U 2015-oj

1.1. PETOGODIŠNICA EDUS-A

Godina 2015-ta za EDUS je bitna prije svega kao godina petogodišnjeg jubileja postojanja: EDUS je zvanično registrovan 8.12. 2010. Tako se u decembru ove godine pružila prilika za sagledavanje kontinuiranog napretka i rasta u svakom pogledu: od broja djece uključene u aktvinosti, broja stručnjaka, roditelja, do broja djece koja su nakon EDUS programa uspješno uključena u redovno školstvo. Na kraju godine napravljen je i kratak pregled najvažnijih EDUS-ovih postignuća u prvih pet godina postojanja (slike ispod), u cijelosti objavljen preko cijele stranice Dnevnog lista, čime je potvrđena i važnost ovog jubileja ne samo za EDUS, već i za širu javnost.

POSTIGNUĆA U OBLASTI NAUKE I VISOKOG ŠKOLSTVA

Objavljena četiri naučna rada i 10 ostalih publikacija. 28 naučnih radova prezentovano na međ konferencijama, Univerzitet u Parmi, Italija, s kojim EDUS ima ugovor o naučnoj saradnji, stipendira dva naša edukatora na dvogodišnjim magisterskim studijima; EDUS-če, zauzvrat, pružili praktični dio obuke njihovim postdiplomskim studentima. (2010-2015)

5 GODINA EDUS-a: GLAVNA POSTIGNUĆA

PREDSTAVA "ZALJUBLJENI VUK"

(2014.) Prva inkluzivna predstava u BiH za djecu u profesionalnoj produkciji (Aparat teatar) i pozorištu (SARTR).

OBUKA STRUČNJAKA

(2010-2015) Osim profesionalaca uključenih u EDUS-MJEDENICA program, u okviru projekata s UNICEF-om za ranu detekciju i intervenciju trenirani stručnjaci iz cijele BiH

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

SLIKOVNICA I E-SLIKOVNICA

Interaktivna printana i e-slikovnica, te kompjuterska igrica na bosanskom jeziku za učenje oblike, po prvi put u BiH (2013., 2014., 2015.)

AKCIJA "LIGHT IT UP BLUE"

BiH uključena u svjetsku akciju podizanja svijesti o autizmu (2. aprila) (2014., 2015.)

RAD S DJECOM I RODITELJIMA

Primjenom naučne metodologije i intenzivnim radom, EDUS je pomoćao napretku preko 300 djece i edukaciji njihovih roditelja.

PRVI U REGIONU:

Standardizovani mjerno-programski instrumenti i kurikulum za edukaciju roditelja (2015.)

RANA INTERVENCIJA

(2011.-2015.): Uspostavljen prvi servis u regiji za ranu intervenciju po naučnoj metodologiji.

29 DJECE

nakon EDUS programa uspješno uključeno uredovne škole i vrtiće, a neki od njih sad i najbolji učenici!

2.1. OSTALA VAŽNA DEŠAVANJA U 2015-oj

2015-ta će ostati zabilježena kao godina u kojoj je **EDUS uspio uspostaviti zvaničnu saradnju sa Ministarstvom** za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo (u daljem tekstu MONKS), prije svega zahvaljujući agilnosti i razumijevanju novopostavljenog ministra Elvira Kazazovića. Nakon potpisivanja **Sporazuma o saradnji s EDUS-om**, **MONKS je EDUS-u ustupio III sprat Osnovne škole Vladislav Skarić** na Skenderiji,

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

---

nakon što se Prosvetno-pedagoški zavod, koji je dotad koristio prostor, preselio na drugu lokaciju.

Ustupanjem novog prostora otvorila se mogućnost prijema djece na listi čekanja i daljeg proširenja programa- ovo je prva godina u kojoj je EDUS imao **preko stotinu djece u svakodnevnom programu!** Također, cijelokupni program, uključujući Ranu intervenciju, sada je integriran i ozvaničen kao dio Zavoda za specijalni odgoj i obrazovanje Mjedenica, čime je EDUS-ov program postao u potpunosti dio zvaničnog sistema podrške. Nažalost, obećana finansijska podrška Ministarstva još uvijek izostaje, a i mnoge tačke Sporazuma potписанog između MONKS-a, O.Š. Vladislav Skarić, te Mjedenice i EDUS-a još nisu ispoštovane, tako da se može reći da je, do kraja godine, EDUS-u dodijeljen samo prostor. Saradnja s MONKS-om je proširena i na konsultacije za izradu amadmana i novih zakona i pravilnika u oblasti predškolskog i školskog odgoja i obrazovanja.

Veliki uspjeh EDUS-a u 2015-oj je i publikacija **prvih u regionu standardizovanih mjereno-programske instrumenata i kurikuluma za edukaciju roditelja**. Ovi instrumenti su finansirani u okviru projekta sa UNICEF-om i sada su na raspolaganju svima u zemlji koji rade s djecom s poteškoćama u razvoju, preko EDUS-ove web stranice www.edusbih.org

EDUS je tokom cijele godine **educirao stručni kadar** iz centara za rani razvoj i domova zdravlja širom zemlje za ranu detekciju i intervenciju.

2015-ta je godina u kojoj su se roditelji okupljeni oko EDUS-a dodatno konsolidovali **osnivanjem Savjeta roditelja EDUS-a** 18. maja. Savjet je podjeljen na radne grupe, od kojih su neke, kao grupa za pravni savjet, bile veoma aktivne već ove godine na izradi novih zakona i pravilnika za predškolsko i osnovnoškolsko obrazovanje i odgoj.

I ove godine je organizovana **Ljetna škola** u trajanju od pet sedmica u julu i avgustu. Nažalost, zbog ograničenosti jedinog dostupnog prostora, u tadašnjoj Ranoj intervenciji na Dobrinji, moglo se primiti mnogo manje djece od broja zainteresovanih- samo po 18 u dvije smjene.

U junu mjesecu, u zgradi UN-a u Sarajevu, UNICEF je zvanično je promovisao EDUS-ovu **slikovnicu i e-slikovnicu i igricu „Zaljubljeni vuk“**, na kojima je rađeno od 2011., i koje su jedinstveni edukativni proizvodi na našem prostoru, u potpuno domaćoj proizvodnji.

Što se odnosa s javnošću tiče, daleko najvažniji događaj u 2015-oj za EDUS je bila akcija **„Light it up blue“** u kojoj je **EDUS proglašen zvaničnim ambasadorom ove akcije** za našu zemlju. EDUS je uspio animirati veliki broj građana, školske djece i omladine i poznatih ličnosti, a na 2.april osvjetliti više objekata i mostova duž rijeke Miljacke, uključujući Vijećnicu i napraviti spektakularan video snimljen dronom, čiji su inserti korišteni u pregledu svjetskih dešavanja ovim povodom. Dr. Pištoljević je također bila gost-urednik, a Sanela Lindsay gost u emisiji **TV1 „Ja biram goste“**, emitiranoj 31.3.2015., povodom Svjetskog dana autizma.

Od važnih posjeta izdvojili bi one **Pomoćnice generalnog sekretara UN-a i Regionalne direktorice Razvojnog programa UN-a Džihan Sultanoglu, te ambasadora Australije u Beču Davida Stuarta**, koji je za Oslobođenje izjavio da je, za njega, EDUS najpozitivnije dešavanje u BiH. Glavni donatori u 2015-oj su bili UNICEF, UNDP i Ambasada Australije.

2. GLAVNE AKTIVNOSTI I PROJEKTI

Težište EDUS-ovih aktivnosti i u 2014. je bilo vezano za glavni strateški pravac: kvalitativno unapređenje sistema podrške djeci sa i bez poteškoća u razvoju, prije svega kroz nastavak programa primjene bihevioralne analize u predškolskom i školskom odgoju i obrazovanju, koji je izvršna direktorica EDUS-a, **dr. Nirvana Pištoljević**, počela da sprovodi u **J.U.“Zavod za specijalno obrazovanje i odgoj djece Mjedenica“** još u septembru 2010. Od tada se broj direktno uključene djece povećao sa 20 na oko 100 u posljednje tri školske godine (2012./13. i 2013./14. i 2014./2015.), uključujući i program rane intervencije u EDUS-ovom **Centru na Dobrinji**, a od 2015./2016. šk. god. u **Osnovnoj školi Vladislav Skarić**, te program dodatne nastave za djecu iz redovnih škola.

Djeca uključena u EDUS program u 2015. godini			
juni, šk. 2014./15. godina		oktobar*, šk. 2015./16.godina	
grupa/ razred	Broj djece	grupa/ razred	Broj djece
<i>Rana intervencija</i>	20	<i>Rana intervencija</i>	26
<i>Vrtić- priprema za inkluziju</i>	8	<i>Vrtić- priprema za inkluziju</i>	10
<i>Vrtić-srednji funkcionalni nivo</i>	8	<i>Vrtić-srednji funkcionalni nivo I</i>	8
		<i>Vrtić-srednji funkcionalni nivo II</i>	8
<i>Vrtić- niži funkcionalni nivo I</i>	8	<i>Vrtić- niži funkcionalni nivo I</i>	10
<i>Vrtić – niži funkcionalni nivo II</i>	5	<i>Vrtić – niži funkcionalni nivo II</i>	8
		<i>Vrtić – niži funkcionalni nivo II</i>	8
<i>I razred</i>	9	<i>I razred</i>	/
<i>II razred</i>	6	<i>II razred</i>	9
<i>III razred</i>	/	<i>III razred</i>	6
<i>IV razred</i>	3	<i>IV razred</i>	/
<i>V razred</i>	5	<i>V razred</i>	3
		<i>VI razred</i>	5
<i>Satelitski razredi</i>	5	Satelitski razredi	/
<i>Dopunska/ dodatna nastava</i>	26	Dopunska/ dodatna nastava	21
<i>Ukupno djece na kraju 2014./15. godine</i>	98	<i>Ukupno djece na početku 2015./ 16 god.</i>	121

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

*Iako je školska godina počela u septembru, u tabeli su podaci iz oktobra kad je otvoren novi prostor u OŠ. Vladislav Skarić, čime je omogućen upis svih tadašnjih kandidata.

Stručnjaci uključeni u rad EDUS-a u 2015.

Vrsta stručnjaka	jun (šk.2014./15. god.)	oktobar (šk.2015./16.)
Pedagog	7	9
Psiholog	6	6
Profesor predškolskog odgoja	3	6
Edukator- rehabilitator	5	5
Logoped	1	2
Profesor fizike i matematike	1	1
Socijalni radnik	8	8
Fizioterapeut	2	2
Medicinska sestra	3	4
Pomoćno osoblje	2	3
Ukupno osoblja za rad s djecom	38	46

2.1. EDUS UČIONICE i VRTIĆKE GRUPE U J.U. „MJEDENICA“

Prema gornjoj tabeli, U 2015-oj 52 djece u J.U. Mjedenica, uzrasta 4-12 godina, je završilo školsku 2014./ 15. godinu, a čak **74** je počelo 2015./ 16. godinu dobivajući **multidisciplinarni tretman po naučnoj metodologiji u trajanju od 22,5 h sedmično u razredima i 25h sedmično u vrtićkim grupama**, prema individualnim planovima izrađenim za svako dijete pojedinačno.Tretman je zasnovan na sveobuhvatnoj primjeni behavioralne analize. Sva djeca su pokazala napredak, a još dodatnih 5 djece (**ukupno 29 od početka**

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

programa) je pripremljeno za redovnu nastavu. Dosad su o napretku djece uključene u redovnu nastavu nakon EDUS programa stizali veoma povoljni izvještaji od strane roditelja, a u 2015. smo dobili još jednog najboljeg đaka u razredu redovne škole, o čemu je javnost obaviještena putem FB stranice.

Kako kapaciteti Zavoda Mjedenica nisu bili dovoljni da prime sve zainteresovane za prijem u vrtić u septembru, u toku ljeta su vođeni pregovori s Ministarstvom za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo (MONKS), nakon kojih je Zavodu Mjedenica i EDUS-u za sprovođenje programa na korištenje dodijeljen treći sprat O.Š. Vladislav Skarić, otvoren 5.oktobra. Na taj način se stvorio prostor za prijem djece na listi čekanja, otvaranje novih vrtičkih grupa i preseljenje i pripajanje programa rane intervencije sa Dobrinje zvaničnom sistemu podrške u okviru ustanove Mjedenica.

Sa povećanjem broja djece uključene u program, povećava se i broj stručnjaka (pedagoga, psihologa, defektologa, logopeda, fizioterapeuta i socijalnih radnika) obučenih da koriste primjenjenu bihevioralnu analizu. Tako je u prvoj polovini godine bilo uključeno njih 38, a u narednoj školskoj godini već 46 (uključujući i program rane intervencije).

Rad u Mjedenici u 2015.-oj je finansiran sredstvima EU-a, preko projekata UNICEF-a i UNDP-a, Australijske ambasade u Beču, Spydeberg Rotary Club-a iz Norveške.

2.2. PROGRAM RANE INTERVENCIJE

Počevši rad na jednom od glavnih strateških ciljeva: Iniciranje i pomoć u razvoju sistema rane intervencije za djecu sa poteškoćama u razvoju već u 2011., kroz saradnju sa Akademijom nauka i umjetnosti BiH, te Pedijatrijskom i Psihijatrijskom klinikom u Sarajevu, suorganizacijom konferencije na temu rane intervencije, te razvojem modela za Ranu detekciju, dijagnozu i intervenciju, Udruženje EDUS je **već u 2012. u potpunosti uspjelo realizirati ovaj model postavši od tada prva adresa na koju se za rani tretman mogu uputiti djeca sa težim razvojnim poremećajima**, kao što je npr. autizam. Time je učinjen neprocjenjivo važan prvi korak u razvoju sistema servisa za djecu sa poremećajem u razvoju u što ranijem uzrastu, kada je pomoć najpotrebnija i najefektivnija.

U toku 2015., radilo se svakodnevno sa 20 u prvoj polovini godine i **26** djece uzrasta 2-4 godine u drugoj polovini godine. Kao i ranije, radilo se u dvije smjene po 3 h, po individualnim planovima i omjeru 1:1-1:6, u zavisnosti od funkcionalnosti djeteta. Dakle, **svako dijete je semično dobivalo 15h intenzivnog multidisciplinarnog tretmana po naučnoj metodologiji**, prema individualnom planu kreiranom nakon prvobitne opservacije djeteta, što

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

je za rezultat imalo značajan, dokumentovan napredak ove djece i kontinuirano poboljšanje njihovih izgleda za uspješno uključenje u redovni obrazovni sistem kada za to dođe vrijeme.

Program je, do mjeseca oktobra, vođen u prostorijama na Dobrinji, a od 5. oktobra je preseljen u nove prostorije u O.Š. Vladislav Skarić, gdje je pripojen vrtićkim grupama u okviru Zavoda Mjedenica.

Finansiran je pretežno sredstvima UNICEF-a, te drugim manjim donacijama.

2.3. PARTNERSTVO S UNICEF-om I FEDERALnim MINISTARSTVIMA ZDRAVSTVA, OBRAZOVANJA I RADA I SOCIJALNE POLITIKE BIH U OBLASTI RANOg RAZVOJA

EDUS je u sklopu projekta sa **UNICEF-om** pod nazivom "Unapređenje sistema rane intervencije u BiH" u prvo bitno (2014.) radio na kreiranju i uspostavljanju sistema resursnih centara i soba za rani rast i razvoj pri javnim institucijama (Domovima zdravlja, centarima za mentalno zdravlje, vrticima, itd.) diljem BiH i uz partnerstvo sa **Federalnim ministarstvima zdravstva, obrazovanja i rada i socijalne politike BiH**. Resursni centri i sobe su kreirani za pružanje usluga rane detekcije, intersektorskog upućivanja na dijagnostiku, te intervencije, odnosno direktnog multidisciplinarnog i razvojnog pružanja podrške djeci (od rođenja do školske dobi) i njihovim porodicama na ukupno 15 lokacija u BiH (Tuzla, Foča, Visoko, Brčko, Velika Kladuša, Cazin, Ljubuški, Tešanj, Čelići, Prijedor, Derventa, Gradiška, Mostar, Livno i Gacko). Takodje, potpisana je Ugovor o saradnji sa Pedijatrijskom klinikom pri KCUS o zajedničkom sprovođenju edukacija profesionalnog kadra iz 3 resursne oblasti (zdravstva, obrazovanja i socijalne skrbi) i time ponuđena prva profesionalna doedukacija kadra iz Domova zdravlja, Centara za mentalno zdravlje, predškolskih ustanova, i centara za socijalni rad.

U okviru drugog dijela projekta "Unaprijeđenje sistema rane intervencije u BiH" kojeg je EDUS započeo s UNICEF-om već u 2014. godini, u 2015. najvažnije aktivnosti i rezultati su sljedeći:

- Izrada priručnika za treninge za usavršavanje stručnog kadra za rano otkrivanje, dijagnostiku i intervenciju u skladu s nastavnim planom za "Osnovni (basic) program za obuku osoblja u prepoznavanju odstupanja od tipičnog razvoja i upućivanje na dodatni tretman djece djece od 0 do 18 godina "
- Izrada Kurikuluma za buduće roditelje
- Organizirani ECI treninzi (osnovni i napredni) za stručno osoblje u resursnim centrima i resursnim sobama i resursa (predavanja / radionice, in-situ obuke, nadzori / posjete, povratne informacije i mentorstva)

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

- Supervizijske mentorske posjete u preko 20 lokacija širom BiH (Domovi zdravlja, CRRR pri DZ, Resursne sobe i Centri)
- Obrazovanje u području ranog otkrivanja na Klinici za pedijatriju u skladu s Odluke o kontinuiranom stručnom obrazovanju u ranom otkrivanju, dijagnosticiranju, intervencija i praćenje za razvojne i druge poremećaje koji utječu na rast i razvoj djece
- Edukacija profesionalnog kadra na KCUS – Pedijatrijska klinika - Kroz Osnovni program ranog otkrivanja odstupanja od tipičnog razvoja (od 0 do 18 godina starosti) koja se sastojala od 7 vikend tečajeva , gdje su profesionalci, ukupno njih 27 iz sektora zdravstva , obrazovanja i socijalne zaštite ojačali svoje kapacitete u području ranog otkrivanja odstupanja od tipičnog razvoja djeteta za djecu uzrasta od 0 do 18 godina.
- Uspostavio sistem za održive zajednice na temelju središta izvora i resursa Sobe za pružanje usluga ranog otkrivanja i potpore za djecu s razvojnim kašnjenjima i njihovim obiteljima u raznim lokalnim institucijama kao što su lokalne klinikama i vrtića u 20 lokacija diljem BiH .

Projekat sa UNICEF-om ispred EDUS-a su koordinirale **Mirela Selmanović i Elmedina Grobović**, dok je **Nirvana Pištoljević** bila angažovana kao glavni ekspert.

2.3.1. Standardizovani mjerno-programske instrumenti

Jedan od najvažnijih uspjeha EDUS-a u 2015-oj je **publikovanje prvih standardizovanih mjerno-programskih instrumenata u našoj zemlji**, vezanih za razvoj djece i rad s djecom kod koje se uoče poteškoće. Izrađeni su uz potporu **UNICEF-a** i saradnju sa nadležnim **resornim ministarstvima**, a izradili su ih stručnjaci EDUS-a, prije svega dr.sci. Nirvana Pištoljević i mr.sci.Stanislava Majušević. Instrumente se, osim u EDUS-ovom programu, koriste i u UNICEF-ovim Centarima i Sobama za rani rast i razvoj:

- “**Razvojne bihevioralne skale za procjenu razvoja djeteta (od prvog mjeseca do šeste godine starosti djeteta)**”, Dr. Nirvana Pištoljević, Dr. Smail Zubčević i Mr. Eldin Džanko; izrazito korisne u procjeni napredovanja djece s razvojnim kašnjenjima - koriste se za identifikaciju kašnjenja u određenim područjima razvoja u kojoj dijete zaostaje (kašnjenja u govoru i komunikaciji - koristi logoped, itd.) i za praćenje razvoja

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

---

tipične djece. Nadalje, one se mogu koristiti za nadzor i praćenje uspješnosti programa u koje dijete pohađa.

Osim toga, napravljeni su i vodiči, registrovani i katalogizirani u nacionalnoj biblioteci sa ISBN i CIP brojem i zaštićenim autorskim pravima*:

- “**Vodič za procjenu i izradu individualnih razvojnih programa za djecu od rođenja do treće godine**”,
- “**Vodič za procjenu i izradu individualnih razvojnih edukativnih programa za djecu od treće do šeste godine**”,

pomoću kojih se može procijeniti funkcionalni nivo djeteta, napraviti krikulum za sistematski rad sa djecom na razvoju vještina koje se nisu spontano razvile, zatim pratiti razvoj i napredovanje djece i evaluirati kvalitet programa intervencije.

- “**Kurikulum za edukaciju roditelja od rođenja djece do polaska u školu**

pomoću kojeg stručnjaci mogu dati adekvatnu podršku porodicama djece s poteškoćama, kroz edukaciju roditelja i kreiranjem dodatnih aktivnosti i uputa za rad kod kuće te time doprinijeli uspješnom rastu i razvoju djece kroz jačanje roditeljskih kompetencija.

*Pištoljević, N. & Majušević, S. (2015). *Vodič za procjenu i izradu individualnih razvojnih programa za djecu od rođenja do treće godine*. Sarajevo, BiH: EDUS- Edukacija za sve.

Pištoljević, N. & Majušević, S. (2015). *Vodič za procjenu i izradu individualnih razvojnih programa za djecu od treće do šeste godine*. Sarajevo, BiH: EDUS- Edukacija za sve.

Pištoljević, N. & Buturović, L & Jeina, Z (2015). *Kurikulum za edukaciju roditelja od rođenja djece do polaska u školu*. Sarajevo, BiH: EDUS- Edukacija za sve

EDUS je svim navedenim instrumentima značajno osnažio sistem podrške i omogućio efikasan sistem rane detekcije, ali i uslove za detaljniju evaluaciju razvoja i efektnije intervencije kroz pravljenje individualnih planova i programa. Svi materijali su univerzalno dostupni na edusbih.org websiteu.

2.4. EDUKACIJA STRUČNJAKA

Kao i svake prethodne godine, prije svega su svakodnevno i kroz direktni rad s djecom educirani stručnjaci uključeni u osnovni EDUS-ov program u Zavodu Mjedenica na dvije lokacije- u Zavodu i O.Š. Vladislav Skarić, po metodologiji primjenjene bihevioralne analize. Na kraju 2014./2015. šk. god. bilo ih je 38, a čak **46** na početku 2015./2016. šk. god.- tabela sa profilima u Poglavlju 1.

Osim stručnog jezgra EDUS programa, i ove godine su, kroz projekat sa UNICEF-om, educirani kadrovi iz cijele zemlje, tj. oba entiteta: **Banja Luka, Bijeljina, Derventa, Foča, Gacko, Gradiška, Milići, Prijedor, Sokolac, Srebrenica, Vlasenica, Zvornik, Brčko, Bihać, Cazin, Sanski most, V. Kladuša, B. Petrovac, Odžak, Čelići, Tuzla, Živinice, Zavidovići, Maglaj, Tešanj, Visoko, Goražde, Jajce, Travnik, Mostar, Stolac, Ljubuški, Sarajevo, Drvar, B. Grahovo, Glamoč, Kupres, Livno i Tomislavgrad**.

EDUS-ove radionice su uključivale ljekare, psihologe, edukatore-rehabilitatore i pedagoge koji su trebali ovladati vještinama u procjeni i radu s djecom po EDUS-ovoj metodologiji primjene

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

bihevioralne analize. Ukupno **128** stručnjaka je trenirano: bili su to većinom zdravstveni radnici iz Domova zdravlja i stručnjaci Resursnih centara i Soba koje je UNICEF prethodno oformio širom zemlje, kao i stručnjaci Pedijatrijske klinike u Sarajevu. Edukacije su se sastojale od **jednodnevnih ili trodnevnih predavanja i radionica u EDUS-u, zatim terenskih posjeta, edukacija i treninga in-situ u navedenim mjestima, te supervizije, mentorstva i evaluacije zadatih programa**. Stručnjaci su tako prije svega osposobljeni za efikasnu ranu detekciju poremećaja i procjenu funkcionalnog nivoa djeteta. Osim toga, date su im i osnovne vještine u oblasti rane intervencije po naučnoj metodologiji- obučeni su za korištenje i realizaciju individualnih planova, te njihovo praćenje. Da bi sve što su naučili mogli efikasno primijeniti, obučeni su i da koriste najnovije instrumente: prve u zemlji standardizovane Vodiče i Kurikulum koje je EDUS, uz pomoć UNICEF-a, publikovao ove godine. (Vidi 2.3.1.). EDUS je također, prilikom posjeta, donosio i pakete sa osnovnim didaktičkim materijalom, edukativnim igračkama i literaturom, čime je u potpunosti omogućena efektivna primjena naučenog i osigurana održivost ovih treninga.

Stručnjaci EDUS-a su i ove godine učestvovali na nekoliko domaćih i međunarodnih konferencija (vidi poglavlje 3.) a **Stanislava Majušević i Eldin Džanko** uspješno su nastavili sa postdiplomskim studijama na partnerskom univerzitetu u Parmi.

2.5. EDUKACIJA RODITELJA

2.5.1. Redovna edukacija roditelja kroz EDUS-ov program

Jedan od glavnih aspekata EDUS-ovog programa je edukacija roditelja. S obzirom da je od osnivanja 2010. EDUS-ove servise koristilo oko 300 djece, može se reći da je oko **600 roditelja od osnivanja**, odnosno oko 200 u 2015. imalo priliku da se educira, prije svega kroz predavanja i radionice, zatim individualne roditeljske sastanke, praćenje rada s djetetom kroz komunikacijske sveske, a dodatni broj roditelja i čitanjem brošura i publikacija koje je EDUS dosad proizveo i dijelio prilikom manifestacija kakve su Svjetskog dana autizma.

2.5.2. Osnaživanje roditelja kroz volonterski rad i lobiranje za prava njihove djece

Osim što se educiraju za rad s djecom po metodologiji EDUS-a, roditeljima je podizana svijest o potrebi zajedničkog djelovanja za dobrobit njihove i ostale djece s poteškoćama čime se i sami osnažuju. Ove godine, roditelji su u mjesecu maju samoinicijativno osnovali **Savjet roditelja EDUS-a**, koji ima više radnih grupa u kojima su roditelji pokušali alocirati vlastite resurse kako bi pomogli što efikasnijem sprovođenju EDUS-ovih aktivnosti, kroz lobiranje, stručni savjet i direktno učešće. Tako je npr. izuzetno aktivna bila grupa „mame-

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

pravnice“ koje su svojim stručnim savjetom pomogle izradu prijedloga za izmjene i dopune Zakona i Pravilnika o predškolskom i osnovnoškolskom obrazovanju, upućenih prema MONKS-u.

Roditelji su uključivani u sve aktivnosti tokom organizacije dešavanja povodom Svjetskog dana autizma, učestvovali su u medijskom pokrivanju i organizaciji eventa ispred Vijećnice.

Također, predstavnice EDUS-a u Koaliciji za marginalizovane grupe su majke **Izana Weiss i Sanelu Lindsay, a Irma Ćatović, Azra Ljajić-Pekaz i Sanelu Lindsay su napisale i lične priče** za kampanju Koalicije KOMA- "Zašto sam na margini- moja priča", objavljene na portalu www.manjine.ba

2.6. DOPUNSKA NASTAVA

Još od 2012. godine EDUS pruža podršku i djeci tipičnog razvoja koja imaju potrebu za dodatnim radom u nekoj oblasti svog razvoja, kako bi bila o uspješnija u redovnoj nastavi. Broj djece kojoj je pružen ovaj vid podrške povećavao se iz godine u godinu: sa 18 djece u 2013., na **26** u prvoj polovini 2015. Radi se od djeci iz sarajevskih predškolskih i školskih ustanova, koji su dopunsku/ dodatnu nastavu pohađali po osnovnim principima EDUS-ove metodologije koja se koristi i u učionicama u „Mjedenici“. Individualni programi su napravljeni prema prvočitnoj procjeni vještina i znanja djeteta, a sproveđeni su najčešće **2-3 puta sedmično po 2h, individualno ili u manjim grupama**, pri čemu je većina školske djece zabilježila poboljšanje uspjeha u školi, a predškolska povećanje vještina i znanja.

Dopunska nastava je finansirana dijelom donacijama roditelja, a dijelom sredstvima Udruženja.

2.7. LJETNA ŠKOLA

Već ranije je primjećeno da je, zbog dugih školskih raspusta, funkcionalnost djece po dolasku u školu u septembru, niža u odnosu na juni. U cilju potpomaganja kontinuiranog napretka djeteta-korisnika EDUS-ovog multidisciplinarnog programa, počev od 2012., **Ljetna škola** organizovana je svake godine, uključujući i 2015-tu, kada je Školu u toku **pet sedmica u julu**

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

i avgustu pohađalo **35 djece**. Prema povratnim informacijama, ova aktivnost je bila naročito korisna roditeljima, koji u ljetnim mjesecima imaju veliki problem ispunjavanja slobodnog vremena djece, naročito u toku radnog vremena. S druge strane, djeca su ne samo izbjegla regresiju koju su imala u prijašnjim ljetnim periodima, već su u opuštenoj i veseloj sredini, uz dobro definisanu strukturu, napravila i velike pomake u razvoju, stigavši u septembru u učionice na višem nivou funkcionalnosti od onog na kraju školske godine.

Iako je u 2013. učinjen poseban napor da se organizuje ne samo Ljetna, već i po prvi put i Zimska škola, Zimsku školu nije bilo moguće organizovati već dvije godine, zbog nepovoljnih uslova u prostorijama na Dobrinji te nedostatak finansijskih sredstava. **Ljetna škola u 2015.** finansirana je, kao i ranije, sredstvima Udruženja i donacijama roditelja.

2.8. LOBIRANJE ZA ZGRADU EDUS RESURSNOG CENTRA

Kao odgovor na odgovor na brojne projekte i aktivnosti vladinog i nevladinog sektora koje su za cilj imale razvoj inkluzivnog obrazovanja, ali su se uglavnom zadržavale na organizaciji brojnih okruglih stolova i samo u rijetkim slučajevima pomagali zaista pomagali djeci s poteškoćama u razvoju, u 2012. razvijen je koncept u kojem predlaže sistemsko rješenje koje bi obezbjedilo inkluziju koja nije samo formalna, već i funkcionalna.

Jedan od glavnih elemenata ovog rješenja bila je izgradnja resursnih centara u Sarajevu i Banjaluci. U toku 2013. i 2014. došlo se do zaključka da je umjesto dva veća resursna centra bolje osnovati jedan veliki i prateće kabinete širom zemlje. Centar bi trebao da bude pokazni vrtić i osnovna škola u kojoj bi se, kao i u sadašnjim EDUS-ovim učionicama obučavao stručni kadar kroz direktni rad s djecom. Resursni centar bi također bio mjesto gdje bi stručnjaci iz zemlje i regionalno mogli dobiti EDUS-ova licenca za rad po metodologiji koja bi se zasnivala na metodologiji CABAS, a za obuku osoblja bila prilagođena lokalnim uvjetima.

Nakon više neuspješnih pokušaja da se za lokaciju resursnog centra iskoristi neki od devastiranih vrtića u Sarajevu, u saradnji sa Pedijatrijskom klinikom KCUS-a, u oktobru 2014. napravljen je sporazum prema kojem bi se dio jednog od njihovih devastiranih objekata na lokaciji Jezero, nakon sanacije za koju EDUS treba da obezbjedi investitora, koristitio kao EDUS-ov resursni centar izvrsnosti u oblasti rane detekcije i intervencije. Nakon potpisanih ugovora o saradnji sa Pedijatrijskom klinikom i UNDP-om u 2014., počelo se sa apliciranjem za sredstva kojima će objekat biti rekonstruisan. Nažalost, sredstva ni do danas nisu obezbjeđena, ali EDUS nastavlja "potragu" za investitorima i drugim pogodnim lokacijama.

2.9. SARADNJA S INTERESNIM GRUPAMA

2.9.1. Saradnja s roditeljima-osnivanje Savjeta roditelja EDUS-a

Na inicijativu **Admira Čelje**, jednog od EDUS-ovih roditelja, roditelji su u maju mjesecu konsolidovali svoju podršku EDUS-u osnivajući **Savjet roditelja EDUS-a**.

Prema tada usvojenom Pravilniku o radu Savjeta, primarni cilj Savjeta je "...bezrezervna podrška strateškim pravcima EDUS-a. U skladu sa strategijom EDUS-a, suštinski cilj rada Vijeća roditelja je sistemska reforma postojećeg sistema obrazovanja i institucionalne podrške djeci s poteškoćama u razvoju prema njihovim individualnim potrebama. To znači da podrška u ranom dobu, te predškolski i školski nastavni plan i program za svu djecu, a naročito za djecu sa poteškoćama moraju biti krojeni prema potrebama svakog djeteta ponaosob, a ne da se dijete pokušava uklopiti u postojeći uniformni sistem, što se dosad pokazalo neuspješnim."

Na Osnivačkoj skupštini Savjeta оформljene su sljedeće radne grupe:

Radna grupa – Resursni i Centar za ranu intervenciju: Merima Jaha (nosilac aktivnosti) i Admir Čeljo;

Radna grupa– legislativa: Aida Ajanović (nosilac aktivnosti), Alma Adilović, Hajrudin Mekić i Aldijana Porča;

Radna grupa– sistem obrazovanja: Dr.sci. Zlatiborka Popov-Momčinović (nosilac aktivnosti) i Aida Bezdrob

Radna grupa– koordinacija sa ministarstvima: Mevlida Ćatović

Radna grupa– izvansistemski aktivnosti: Nađa Pešto

Radna grupa– koordinacija sa drugim nevladinim organizacijama i Koalicijom marginalizovanih grupa (KOMA): Admir Čeljo

Radna grupa– medijska kampanja: Dr.sci. Zlatiborka Popov-Momčinović

U 2015-oj, uz Predsjednika savjeta Admira Čelju, najaktivnija je bila Radna grupa za legislativu, popularno nazvana "mame-pravnice", među kojima su naročito aktivne bile Aldijana Porča, Aida Ajanović i Alma Adilović, koje su, skupa sa EDUS-ovim rukovodstvom, vrijedno radile na prijedlozima za izmjene i dopune postojećih i izradi novih zakona i pravilnika iz oblasti predškolskog i osnovnoškolskog obrazovanja, od kojih su neki već upućeni MONKS-u, a neki još u izradi.

Relativno aktivna bila je i grupa za medije. Rukovodilac ove grupe, Zlatiborka Popov-Momčinović napravila je prilog za medije pod naslovom "Autizam nije bolest već drugačiji odgovor na svijet koji nas okružuje", koji je bio objavljen na više portala (na listi medijskih objava u Poglavlju 4).

Mevlida Ćatović je izlobirala donaciju za EDUS od Opštine Novi Grad, u iznosu od 650 KM.

Roditeljice Irma Ćatović, Azra Ljajić-Pekaz i Sanel Lindsay su napisale lične priče za portal Koalicije marginalizovanih grupa (KOMA), objavljene također i na manjine.ba (na listi u poglavljju 4).

2.9.2. Saradnja s lokalnim, entitetskim i državnim ustanovama

Jedan od najvažnijih pomaka za EDUS u 2015-oj ostvaren je kroz saradnju sa Ministarstvom za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo. Ovo je prije svega zasluga agilnog novog ministra, Elvira Kazazovića, koji je odmah po imenovanju posjetio EDUS-ov program rane intervencije na Dobrinji, nakon čega se redovno sastajao s predstavnicima EDUS-a i Zavoda Mjedenica, pokušavajući iznači načine da pomogne da se EDUS-ov program održi, kao i da što više djece kojoj je to potrebno dobije takvu podršku.

Podrška MONKS-a formalizovana je **20. jula 2015.** potpisivanjem **Sporazuma o saradnji između EDUS-a i MONKS-a.** Prema riječima Ministra Kazazovića: "Osnovna svrha potписаног sporazuma je razvijanje, jačanje, unapređenje te promocija obrazovanja djece sa i bez poteškoća u razvoju, edukacija i unapređenje znanja profesionalnog kadra, edukacija i pružanje podrške roditeljima, uspostavljanje naučne saradnje sa širom profesionalnom zajednicom kroz zajednički rad vladinog i nevladinog sektora".

Kao rezultat osnovnog Sporazuma, **30. septembra** potписан je i **Okvirni sporazum o saradnji između MONKS-a, EDUS-a, Zavoda Mjedenica i O.S. Vladislav Skarić,** koji su potpisali ministar za obrazovanje, nauku i mlade Kantona Sarajevo Elvir Kazazović, direktor Zavoda „Mjedenica“ Selimir Hadžić, te direktorice OŠ „Vladislav Skarić“ i Organizacije „Edukacija za sve“ (EDUS) Hasiba Hasković i Nirvana Pištoljević, čime je omogućen prijem 60 djece na listi čekanja za prijem u EDUS-ov program u okviru Zavoda Mjedenica, čiji su kapaciteti bili već popunjeni. "Sporazumom je Ministarstvo dalo saglasnost da se privremeno dodijeli prostor na trećem spratu u ovoj osnovnoj školi za potrebe rada sa djecom i formiranja odgojnih grupa. Djeci će biti pružena radna interakcija i podrška po naučnoj 'ABA' metodi od stručnjaka u toj oblasti", rekao je za medije tom prilikom Kazazović. Osim obaveze da obezbjedi funkcionalan prostor u O.Š., Ministarstvo se obavezalo i da preusmjeri sredstva od uplata roditelja na plate asistenata, te da obezbjedi četiri nova radna mjesta voditelja grupa-odjeljenja u Zavodu Mjedenica, kako bi se kapacitet uskladio sa potrebama. EDUS se, sa svoje strane obavezao na davanje ekspertize, sprovođenje programa rada s djecom po naučnoj metodologiji i obuku stručnjaka.

Saradnja sa Federalnim ministarstvom obrazovanja i nauke, zdravstva i rada i socijalne politike nastavljena je i u 2015., kroz projekte UNICEF-a vezane za ranu detekciju i intervenciju u BiH, u okviru kojih su EDUS i Federalno ministarstvo zdravstva bili izvršni partneri. (Vidi 2.3.)

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

Iz ove saradnje proizašlo je i partnerstvo sa **Kliničkim centrom Univerziteta u Sarajevu**, s kojim je EDUS potpisao Sporazum o saradnji 14. oktobra 2014. o uspostavljanju o uspostavljanju partnerskih odnosa na poslovima kontinuirane profesionalne edukacije u oblasti rane detekcije, dijagnostike, intervencije i praćenja razvojnih i drugih poremećaja koji utiču na rast i razvoj djece. Edukacija je sprovedena tokom cijele 2015., gdje su stručnjaci Pedijatrije obučavani skupa sa ostalim zdravstvenim radnicima iz zemlje u okviru UNICEF-ovog projekta.

Federalna ministrica obrazovanja i nauke, **Elvira Dilberović** je posjetila EDUS-ov program u junu mjesecu i pri tom izrazila punu podršku i obećala da će učiniti sve što je u njenoj moći da se program održi. Ministarstvo je nakon posjete EDUS-u doniralo iznos od 4, 910.00KM.

Kao i od samog početka rada EDUS-a, i u 2014. nastavljena je partnerstvo s J.U., „Zavod za specijalni odgoj i obrazovanje djece Mjedenica“, koji je EDUS-ov glavni partner u sproveđenju aktivnosti uvođenja naučne metodologije u rad s djecom s poteškoćama. Mr. Stanislava Majušević, jedan od prvih uposlenika Zavoda uključenih u EDUS-ove aktivnosti je i supervizor u programu uz Mr.sci. Lejlu Buturović i Mr.sci. Zumretu Jeinu. Iako je saradnja uspješna, i dalje postoje problemi zbog neusklađenosti broja roditelja koji traže da njihova djeca rade po EDUS-ovom programu sa brojem osoblja Mjedenice koje je izrazilo interes da radi po novoj metodologiji. Savjet roditelja EDUS-a je zbog toga stavio kao prioritet pregovore sa Zavodom oko potrebnog usklađivanja. Jedan od problema je također i to što je EDUS je često bio u poziciji da angažirano dodatno osoblje plaća preko vlastitih projekata, iako je dogovoren da jedan dio preuzme Mjedenica. Ipak, kad se sve uzme u obzir, saradnja se može ocijeniti zadovoljavajućom.

Što se općina tiče, najveću podršku u 2015-oj pružila je **Općina Stari Grad**, koja je pomogla EDUS-u, finansijski (1,500 KM) i kadrovski, u akciji Light it up Blue povodom Svjetskog dana autizma, 2. aprila. Naime, Općina je aktivirala svoje komunalne službe, te finansirala nabavku i postavljanje svijetlećih traka na mostove, asistirajući tako u izuzetno uspješnoj i medijski dobro popraćenoj akciji. (link u Poglavlju 4.)

2.9.3. Saradnja s nevladinim sektorom

Ova saradnja se u 2015-oj odvijala uglavnom indirektno, kroz okrugle stolove i konferencije na kojim je EDUS prisustvovao, prije svega kroz učešće u radu **Koalicije marginalizovanih grupa (KOMA)**, osnovane krajem 2014. godine, u kojoj EDUS ima status osnivačkih članova, među više desetina nevladinih organizacija koje se bave problematikom marginalizovanih skupina. U radu Tijela za javno zagovaranje ove organizacije uključena je

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

---

jedna od EDUS-ovih roditeljica, **Izana Bahić**. **Sanelia Lindsay** aktivno je učestvovala u sljedećim događajima u organizaciji KOMA-e i njenih članica:

- Učešće u fokus grupi o socijalnom poduzetništvu 12.2. 2015. godine u Hotelu „Hollywood“ u Sarajevu (organizator IBHI-Inicijativa za bolju i humaniju inkluziju)
- Javna debata „Regulisanje vaninstitucionalne podrške građanima iz marginalizovanih grupa“ održane u srijedu, 22.4.2015. godine u Hotelu Grand u Sarajevu. (organizator FSU- Fond za socijalno uključivanje)
- SWOT/PEST radionica o socijalnom poduzetništvu održane 19.6.2015. godine u Zavodu za planiranje razvoja Kantona Sarajevo (organizator IBHI-Inicijativa za bolju i humaniju inkluziju)
- II Konvencija Koalicije marginalizovanih grupa u BiH „KOMA“, 16. 12. 2015., u hotelu „Radon Plaza“

U okviru kampanje javnog zagovaranja Koalicije KOMA, EDUS je učestvovao sa tri priče koje su majke djece iz EDUS-ovog programa napisale na temu "Zašto sam na margini- moja priča" (priče su napisale Azra Ljajić-Pekaz, Irma Ćatović i Sanelia Lindsay, a objavljene su na portalima Koalicije, www.manjine.ba i EDUS-ovom websiteu).

Na II Konvenciji Koalicije KOMA učestvovao je i predsjednik Savjeta roditelja EDUS-a, Admir Čeljo, koji je Konvenciji predstavio inicijativu EDUS-a da se Ministarstvu obrazovanja Kantona Sarajevo predloži da se, zbog stručnosti i iskustva, dr.sci. Nirvana Pištoljević proglaši stručnim saradnikom pri izradi novih zakona i pravilnika u obrazovanju djece sa i bez poteškoća u razvoju. Nakon iznošenja prijedloga, moderator Žarko Papić je za mišljenje pitao par nevladinih organizacija koje su bile protiv prijedloga, smatrajući da ima još kandidata koji su "jednako stručni" da budu na takvoj poziciji. S obzirom da je stvarna situacija jasna, i da EDUS nije dobio podršku u najočiglednijoj stavki, a to je da se iskoristi ekspertiza vrhunskog svjetskog stručnjaka za dobrobit sve djece u Kantonu, pitanje svršishodnosti daljeg učešća u Koaliciji biće naknadno razmotreno na sljedećoj skupštini EDUS-a.

2.9.4. Saradnja s drugim strukama, umjetnicima i građanima

Grupa terapeuta: **Nurdina Delić, Neven Šotra i Marija Fekete- Sullivan** su u junu mjesecu održali za roditelje **ogledni kurs** na temu **refleksoterapije** (prema metodologiji Lone Sorensen) kao prakse koju mogu primjenjivati na svojoj djeci za ublažavanje simptoma autizma.

Umjetnica **Hana Alivodić** u dva navrata je volonterski svirala na lauti za djecu i učitelje u našem programu u Mjedenici. Hana Alivodić i akademski kipar **Adis Lukač** su odžali za roditelje EDUS-Mjedenica programa **koncert i virtuelnu izložbu** 17. decembra u Jevrejskoj opštini u Sarajevu.

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

2.9.5. Saradnja s profitnim sektorom

U avgustu je **Konzum Family centar** prilikom otvaranja donirao 2,000 KM EDUS-u. U mjesecu decembru, kao novogodišnji poklon, EDUS je dobio nekoliko donacija koje su značajno osnažile tehničke kapacitete:

- Donacija **Microsofta** u softveru u vrijednosti od 70,000 \$,
- donaciju od 16 desktop računara s monitorima i jednog laptopa od firme **Atlantbh**, koji su, iako korišteni, u odličnom stanju
- 7 korištenih računara koje je donirala kompanija **DHL**

Ranije u 2015-oj, kompanija **Communis** je donirala tri I-pada i jedan laptop.

Cinema City je, kao i svake godine učestvovao u obilježavanju 2.aprila, ovog puta tako što je ljubazno ustupljen prostor za konferenciju za medije organizovanu 1.aprila. Direktorica Cinema Cityja **Andrea Vujošević** je u aprilu posjetila EDUS i tom prilikom uručila 120 kino-ulaznica koje su kasnije podijeljene roditeljima i edukatorima za njihovu djecu. **Europlakat** je EDUS-u ustupio dva udarna mjesta za plakatiranje povodom 2.aprila.

3. EDUS-ove MEĐUNARODNE I AKTIVNOSTI U BIH U OBLASTI NAUKE I VISOKOG OBRAZOVANJA

3.1. SPOROVOĐENJE SPORAZUMA O SARADNJI S UNIVERZITETOM U PARMI

Na osnovu **Sporazuma između EDUS-a i Univerziteta u Parmi**, Italija potpisanih 29.oktobra 2014. godine, EDUS-ovi edukatori Stanislava Majušević i Eldin Džanko, nakon što su osigurali stipendiju za pohađanje internacionalnog postdiplomskog programa, završili su u propisanom roku sve svoje obaveze u toku 2015. i u 2016. nastavljaju sa studijem.

3.2. SPROVOĐENJE SPORAZUMA O SARADNJI S BOSANSKOHERCEGOVAČKO-AMERIČKOM AKADEMIJOM NAUKA I UMJETNOSTI (BHAAAS)

EDUS od osnivanja sarađuje sa Bosanskohercegovačko-američkom akademijom nauka i umjetnosti (BHAAAS)*, a 2014. je potpisana i Sporazum o saradnji u oblasti dječje psihologije i psihijatrije, kao i saradnje na prenošenju znanja, iskustava i prakse BiH građana i stranaca, članova i simpatizera BHAAAS-a sugrađanima u BiH.

EDUS je kao partner BHAAAS-a u organizaciji naučne konferencije "Dani BHAAAS u BiH, Brčko 2015" učestvovao u okviru četiri simpozija iz različitih srodnih oblasti – opšte i specijalno obrazovanje djece i omladine, dječja psihijatrija i psihologija, dječja neuropedijatrija i neuropsihijatrija, terapije i tretmani u radu sa djecom sa poteškoćama u razvoju. Internacionalni Simpozijum iz Dječje, adolescentne i opšte psihijatrije i psihologije, Brčko 2015 vodili su prof. Dr. Nirvana Pištoljević i Dr. Esad Boškailo (USA/BHAAAS). Jednodnevni kurs iz dječje, adolescentne, i opšte psihijatrije i psihologije i srodnih oblasti, sa akcentom na savremena saznanja u navedenim oblastima je bio namjenjen diječijim/adolescentnim i opštim psihijatrima, psiholožima, pedagožima, lječnicima specijalistima i specijaliznatima psihijatrije, pedijatrije, neuropedijatrije, opšte medicine, porodične medicine, interne medicine, kao i studentima medicine i Fakulteta zdravstvenih studija, socijalnim radnicima, defektoložima-specijalnim edukatorima/rehabilitatorima, specijalnim pedagožima i srodnim oblastima.

*Bosanskohercegovačko - američka akademija nauka i umjetnosti (BHAAAS) osnovana je u Charlotte , North Carolina , 3. novembra 2007. godine. BHAAAS je dobrovoljna neprofitna , nevladina , nestранаčка , multietničка i multikulturalna organizacija, чја svrha je isključivo obrazovna, znanstvena i dobrotvorna, kao što je definirano u skladu sa članom 501(c)(3) Internal Revenue Code.

3.3. UČEŠĆE EDUS-a NA MEĐUNARODNIM KONFERENCIJAMA

3.3.1 Predavanja na poziv

- “*Validating Materials and Instruments for Early Detection and Intervention for Children with Developmental Disorders*”, Lecture presented at Annual Meeting of Pediatric Association of Federation of BiH. Sarajevo, BiH, December, 2015.
- “*Early Childhood Development: System of Detection, Intervention and Family Support*”; Invited lecture series for UNICEF- Serbia. Belgrade, Serbia, November 2015.
- “*Children Diagnosed with Developmental Disorders; Research Opportunities in Computing*”; Lecture presented at a Complex System Institute Seminar Series at University of Charlotte, October 2015.
- “*Early Childhood Language Development; Some Current Research*” Invited lecture at Department of Child Psychiatry, University of Arizona Medical School, Phoenix, AZ, October 2015.

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

- “*Environmental Effects on the Early Childhood Development*”, Invited lecture at Department of Child Psychiatry, University of Arizona Medical School, Phoenix, AZ, October 2015.
- “*Applied Behavior Analysis and Autism Spectrum Disorder*”, Invited CME accredited lecture at Department of Psychiatry, University of Arizona Medical School, Phoenix, AZ, October 2015.
- “*Therapy Application of ABA for Children*”, Invited CME accredited lecture at Department of Psychiatry, University of Arizona Medical School, Phoenix, AZ, October 2015.
- “*Concept of Early Detection and Intervention Services through an Existing Primary Health Care System in B&H*”. 3rd Technical Advisory Group Meeting of UNICEF. Sarajevo, B&H, June 2015.
- “*The Effects of the Environment during Prenatal and Postnatal Period on the Early Childhood Development*; *Fetal Medicine Seminar at the Academy of Arts and Sciences of B&H*. Sarajevo, B&H, March 2015.

3.3.2. Prezentacije objavljenih publikacija i rada u EDUS-ovom programu

- “*Read, Play and Learn: An Interactive E-book for Children with Autism*” Nirvana Pistoljevic and Vedad Hulusic, Presented at Games and Learning Alliance Conference- Serious Games Society 2015, Rome, Italy, December 2015.
- “*Developing and Implementing an Early Detection and Intervention System in a Mid-income Country; Promoting Early Childhood Development in Bosnia and Herzegovina*”, Nirvana Pistoljevic and Selena Bajraktarevic, 1st International Developmental Pediatrics Conference, Istanbul, December 2015.
- “*Creation of Behavioral Developmental Screening Tool to Aid in Early Detection and Promotion of Early Childhood Development through Transdisciplinary Approach*”, 3rd Annual Gulf Coast Applied Behavior Analysis Conference, New Orleans, LA, October 2013.
- “*EDUS Guide for Developmental Assessment and Creation of Curricula for Children Ages 0-3 and 3-6 as Part of the Early Intervention System; Promoting Early Childhood Development in Bosnia and Herzegovina*”, 3rd Annual Gulf Coast Applied Behavior Analysis Conference, New Orleans, LA, October 2013.
- “*Developing Early Detection and Intervention System; “ABA for All” through EDUS and UNICEF Lecture presented at 7th CABAS® Conference, New Jersey*, March 2015.

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

3.4. PUBLIKACIJE

- Pištoljević, N. & Majušević, S. (2015). *Vodič za procjenu i izradu individualnih razvojnih programa za djecu od rođenja do treće godine*. Sarajevo, BiH: EDUS-Edukacija za sve.
- Pištoljević, N. & Majušević, S. (2015). *Vodič za procjenu i izradu individualnih razvojnih programa za djecu od treće do šeste godine*. Sarajevo, BiH: EDUS-Edukacija za sve.
- Pištoljević, N. & Buturović, L. & Jeina, Z. (2015). *Kurikulum za edukaciju roditelja od rođenja djece do polaska u školu*. Sarajevo, BiH: EDUS-Edukacija za sve
- (detaljnije o ovim publikacijama u 2.3.1.)
- Pištoljević, N. (2015). *Rani razvoj djeteta: Šta treba znati?* Sarajevo, BiH: EDUS-Edukacija za sve

U saradnji s UNICEF-om napravljena je i brošura "Odstupanja u razvoju: Šta treba znati?", čiji je autor Dr. Pištoljević Nirvana.

4. EDUKACIJA JAVNOSTI I PROMOCIJA EDUS-a

4.1. OBILJEŽAVANJE 2.APRILA-SVJETSKOG DANA AUTIZMA

4.1.1. Svjetska akcija "Light it up blue"

Vodeća svjetska organizacija koja se bavi proučavanjem autizma i zagovaranjem prava osoba s autizmom, Autism Speaks (www.autismspeaks.org), **odredila je 2015. EDUS za ambasadora u BiH za svoju svjetsku akciju pod nazivom "Light it up blue"**, ili "Svijetlimo u plavom za sve s autizmom", kojom se svakog 2. aprila pruža simbolična podrška i skreće pažnja javnosti, te ukazuje na svjesnost o potrebama osoba s autizmom time što se prepoznatljivi objekti, kao i ulice i domovi u gradovima širom svijeta osvjetljavaju plavim svjetlom, nosi se plava odjeća, šalovi, vrpce, itd. Iako je EDUS pokrenuo ovu akciju u

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

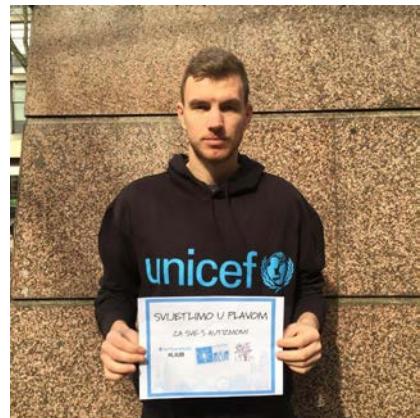

BiH još 2013. godine, 2015. je, po broju učesnika i osvjetljenih objekata bila najuspješnija dosad. Već par sedmica prije 2.aprila brojne škole, univerziteti, javne ličnosti i građani su se priključili akciji tako što su se slikali sa selfie znakom izrađenim za tu priliku i postavljali slike na društvene mreže i EDUS-ovu Facebook stranicu EDUS-Edukacija za sve. Od poznatijih ličnosti izdvojili bi reprezentativca **Edina Džeku** i **podpredsjednicu FBiH Meliku Mahmutbegović**. Pripreme za osvjetljenje objekata u Sarajevu trajale su više mjeseci, pod rukovodstvom **Tiane Kulenović- Viđen**. Pri tom su značajnu pomoć pružili osoblje Vijećnice i Opština Stari Grad, koja je i finansijski pomogla kupovinom plavih fluorescentnih traka postavljenih na mostove. Akciju su finansirali UNDP i Ambasada Australije kroz EDUS-ove projekte. EDUS-ov počasni direktor, **Leonid Rozman**, poslao je iz UK 50 svjetlećih balona u plavoj boji koji su podjeljeni djeci EDUS-a koja su sa roditeljima došla 2.aprila na okupljanje na mostu ispred Vijećnice. Zajednički su dočekali paljenje plavog svjetla dobivenog korištenjem 30 reflektora, na sljedećim objektima: **Vijećnica, Narodno pozorište, Pošta, Akademija likovnih umjetnosti i mostovi između Akademije i Vijećnice**. Roditelji su tom prilikom dijelili kolače koje su sami pravili, a na mostu je pjevala **Chelsea Hart**, ulična umjetnica koja je tih dana bila u posjeti Sarajevu. Kompanija koja iznajmljuje dronove, **Flying Camera Team**, volonterski je uradila spektakularan video u kojem su trenuci sumraka s plavim svjetлом na objektima snimljeni iz vazduha. Fotografi iz udruženja fotografija.ba, kao i EDUS-ov počasni direktor **Dženat Drečović**, volonterski su napravili niz izuzetnih fotografija. Cijeli događaj bio je odlično medijski popraćen, naročito na elektronskim portalima (linkovi u poglavljju 4.6.). Fotografije i video su poslani **Autism Speaksu**, nakon čega su dijelovi videa bili uključeni u pregled svjetskih dešavanja povodom 2.aprila, a slike iz Sarajeva postavljene uz slike Egipatskih piramida osvjetljenih u plavo.

4.1.2. Medijska kampanja „Mi smo njihov svijet, budite i vi!"

Treći put zaredom, u 2015-oj sprovedena je medijska kampanja koja se sastoji od već prepoznatljivih crno-bijelih fotografija, koje je umjetnik i aktivista Dženat Drečović pravio u EDUS-ovom programu, uz poruke kojima se javnost želi potaći na otvaranje prema djeci s autizmom i drugim poteškoćama. Jedna od najčešćih fraza koja se koristi kad se govori o ovoj djeci je „potreba za njihovim uključivanjem u društvo“, koja pažnju ograničava na mogućnosti i dobrobit djece. **EDUS je svojim kampanjama želio da ukaže i na drugi način gledanja na isti problem, a to je da društvo, otvaranjem i podrškom ovoj djeci dobiva i mnogo više od njih samih:** osim značajnih pojedinačnih talenata, iskrenost, toplina i originalan pogled na svijet samo su neki od njihovih kvaliteta koje donose društvu.

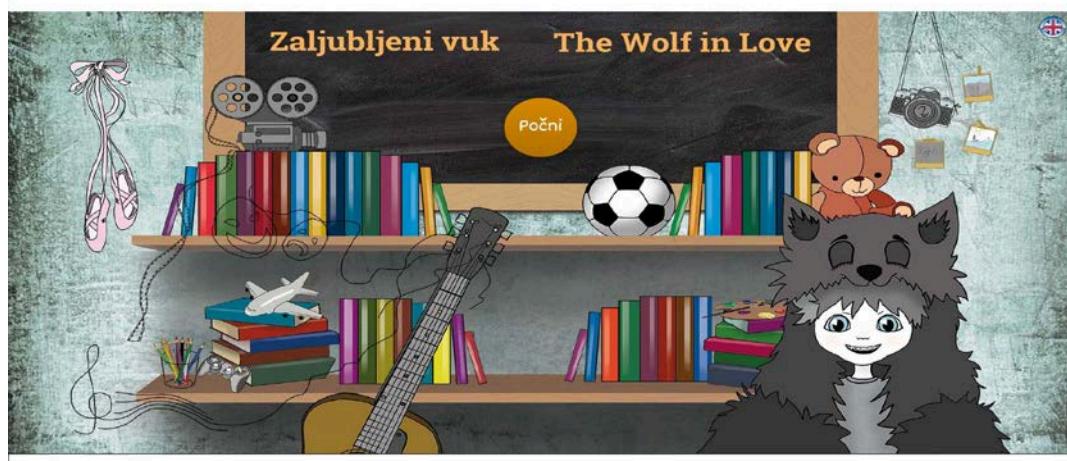
Dva jumbo postera (bilborda) su postavljena u centru Sarajeva, jedan pored Vijećnice i jedan na Skenderiji. Fotografije kampanje i prezentacije su bile postavljene na tržne centre **Alta** i **BBI** gdje su se "vrtile" s velikom učestalošću više sedmica krajem marta i početkom aprila. **Cinema City** je ustupio svoj prostor za organizaciju konferencije za medije održane 1.aprila. Predstavnici i roditelji EDUS-a su također u danima obilježavanja učestvovali u brojnim radio i TV emisijama, a objavljeno je i nekoliko članaka i intervjuja (Oslobodenje, Azra, Dnevni list, klix.ba, radiosarajevo.ba, itd.)

4.2. SLIKOVNICA I E-SLIKOVNICA „ZALJUBLJENI VUK“

22. maja 2015., u prostorijama UNICEF-a, promovisana je EDUS-ova slikovnica „Zaljubljeni vuk“, nastala na osnovu istoimene predstave koju je u toku 2013. i 2014. EDUS producirao u saradnji sa Aparat teatrom i SARTR-om. Autor teksta je Marija Fekete Sullivan, a dizajn i ilustracije Adisa Vatreš-Selimović. Napravljena kao dvojezična (na bosanskom/hrvatskom/ srpskom i engleskom), sa interaktivnim i taktilnim, dijelovima i uz stručni savjet Dr. Pištoljević, namjenjena je poticanju razvoja mlađe djece, ali i čitanju u porodici (roditelji djeci i starija djeca mlađoj). Ovo je prva takva slikovnica u našoj zemlji, napravljena u cijelosti u BiH.

Osim printane verzije, **prezentirana je i eletkronska verzija slikovnice** u vidu kompjuterske igrice, također prva takva u BiH, koja je javnosti dostupna na EDUS-ovoј web stranici www.edusbih.org. I ova slikovnica je dvojezična, klikom se okreće stranice i pojavljuje tekst i pitanja na koje dijete odgovara opet klikom i dobiva odgovarajuću povratnu informaciju.

4.3. EMISIJA „JA BIRAM GOSTE“, TV1

U okviru obilježavanja Svjetskog dana autizma, **TV1 je dala priliku EDUS-u, tj. dr.sci. Pištoljević da vodi emisiju "Ja biram goste"** koja je prikazana u udarnom terminu

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

31.marta. Tema emisije je bila: "U svijetu djeteta s autizmom", a gosti su bili **doc.med.sci. Smail Zubčević**, sa Pedijatrijske klinike u Sarajevu, **dr.sci. Selena Bajraktarević**, UNICEF, **mr. Zumreta Jeina, pedagog u Zavodu Mjedenica i Sanelu Lindsay, generalni sekretar EDUS-a i majka djeteta s autizmom**. Potvrda visoke gledanosti bio je veliki broj upita i poruka koje je EDUS dobio nakon emitovanja. Link za emisiju:

<http://www.tv1.ba/produkција/формати/ја-бирам-госте/21766-видео-ја-бирам-госте-у-свјету-дјетета-с-аутизмом-31-3-2015.html>

4.4. VAŽNE POSJETE EDUS-u

4.4.1. Posjete međunarodnih i domaćih stručnjaka

U mjesecu maju **Katy Baker, profesorica sa Univerziteta Columbia u Njujorku**, provela je sedmicu dana u EDUS-ovom programu. U okviru posjete volonterski je učestvovala u edukaciji roditelja i stručnog kadra EDUS-a i izrazila želju da dođe ponovo u 2016.

U jednodnevnim posjetama programu bili su: **Mirsad Hadžikadić, Director, Technical Dept. University of North Carolina, Tom Reynolds, Dean, University of North Carolina i ispred BHAAAS-a, neurohirurg, prof. dr.sci. Kenan Arnautović**.

U posjeti su bili i profesor iz finske škole **Mikko Siven, Kajaanintulli School, City of Oulu**, te **Blake D. Hansen, PhD, Assistant Professor, Counseling Psychology and Special Education, Brigham Young University, U.S.A.**,

Takodje profesori sa Edukacijsko - rehabilitacijskog Univerziteta u Tuzli, i Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Osjek, Hrvatska, te se razgovaralo o sporazumima o saradnji i mogućim edukacijama za njihov kadar u EDUSu.

4.4.2. Posjete visokih zvaničnika i međunarodnih organizacija

Najviša zvanična posjeta EDUS-u u 2015. bila je posjeta **Pomoćnice generalnog sekretara UN-a za Evropu i Zajednicu nezavisnih država, Cihan Sultanoğlu**, koja je, skupa sa delegacijom UN-a i UNDP-a u BiH bila u posjeti EDUS-u 11.maja 2015. Sultanoğlu je u posjeti bila par sati i detaljno se upoznala sa programom EDUS-a i uslovima pod kojim radi, nakon čega je izrazila punu podršku i želju da sa svoje strane potpomogne nastavak programa. U posjeti su tom prilikom bili i **Yuri Afanasiev, Rezidentni koordinator i predstavnik UN-a i UNDP-a u BiH, njegova zamjenica Zahira Virani, te Slobodan Tadić, Viši programski stručnjak**.

U posjeti EDUS-u u februaru 2015. bila je i **Predstavnica OSCE-a za slobodu medija Dunja Mijatović**, inače najveći privatni donator EDUS-u (donirala ukupno 5,000 Eura).

EDUS-ov prijatelj još od 2011. godine, **Ambasador Australije u Beču David Stuart**, posjetio je u oktobru mjesecu i izjavio sljedeće za Oslobođenje: " Prije dvije godine kada sam prvi put došao ovdje, namjera je bila ponuditi jednu vrstu razmjene stručnjaka, odnosno

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

omogućiti da edukatori EDUS-a pohađaju neku vrstu edukacije u Australiji, gdje je ovaj sistem znatno napredniji, međutim, ovo što sam ja video ovdje, ono što je EDUS napravio i njihov program koji su osmisili ocijenjen je vrlo uspješnim, odnosno smatram kako mi možemo od njih mnogo da naučimo."

U septembru je bila posjeta nekoliko članova Spydeberg Rotary Cluba iz Norveške, jednog od naših redovnih donatora, koje su ugostili roditelji EDUS-ovog programa, organizujući ručak i osvježenje nakon njihove druge posjete školi, a zatim i obilazak grada. Članovi su izrazili zadovoljstvo što "podržavaju jedan tako kvalitetan program kakvog nema ni u Norveškoj" i obećali nastavak podrške.

4.5. PROMOTIVNI MATERIJALI

Povodom Svjetskog dana autizma, u 2015. napravljen je video:

https://www.youtube.com/watch?v=Zx1auOk_sAU

<https://www.youtube.com/watch?v=Njq2ddggyTl>

U 2014., također povodom 2.aprila, napravljeni su spot i dokumentarni film:

- Jednominutni spot <https://www.youtube.com/watch?v=Tnvbzq2hpRE> i
- Dokumentarni film https://www.youtube.com/watch?v=fuo_Mi7NTTA koji su dijeljeni TV stanicama i elektronskim portalima.

Lista štampanih materijala i publikacija za širu javnost, koji su ujedno i promotivni materijali (od početka djelovanja):

- EDUS-ova info brošura i posteri na našem i engleskom jeziku (2011)
- Bilingualna brošura o projektnoj metodologiji CABAS (Nirvana Pištoljević, 2011)
- Brošura Rani razvoj: Indikatori, odstupanja i preporuke (Nirvana Pištoljević, 2012)
- Mapa razvojnog puta 0-5 godina (Autism Speaks, EDUS, 2013)
- Brošura „Glas žena koje su glas djece s poteškoćama u razvoju“ (Zlata Popov-Momčinović 2013)

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

- Deset stvari koje majka djeteta s autizmom želi svima da poruči (Sanela Lindsay, 2014)
- Pištoljević, N. (2015). *Rani razvoj djeteta: šta treba znati*. Sarajevo, BiH: EDUS-Edukacija za sve
- Pištoljević, N. (2015). *Odstupanja u razvoju: šta treba znati*. Sarajevo, BiH: EDUS-Edukacija za sve
- Slikovnica "Zaljubljeni vuk" (2015). Sarajevo, BiH: EDUS-Edukacija za sve

Prilikom obilježavanja 2.aprila, u okviru velike kampanje, štampani su bilbordi i postavljeni kod Vijećnice i Skenderije, a cerade su bile postavljene na mostovima kod Akademije i Vijećnice.

4.6. MEDIJSKA POKRIVENOST

Što se tiče medijske pokrivenosti EDUS-a, može se reći da se poboljšava iz godine u godinu, kako i EDUS stalno proširuje polje svoje djelatnosti. Najviše medijskog uspjeha su u 2015. imali akcija Light it up Blue, zatim emisija na TV1 "Ja biram goste" te veliki članak u Dnevnom listu povodom 2.aprila. Od printanih medija po broju objavljenih članaka ističu se Oslobođenje i Dnevni List. Dobroj pokrivenosti u značajnoj mjeri doprinosi pojava visoko posjećenih elektronskih portalima (klix.ba, radiosarajevo.ba, efm.ba), koji redovno, kao i printani mediji, objavljaju većinu EDUS-ovih medijskih obavijesti. Elektronski medij je značajno iskorišten za promociju, kroz facebook grupu: EDUS- Edukacija za sve, koja se pokazala izuzetno korisnom i dinamičnom. Sve nove informacije, članci video-zapisu, fotografije i sl. objavljivane su redovno na ovoj stranici i dosad gotovo 4,000 osoba prati rad EDUS-a ovim putem.

Linkovi s izvješćima vezanim za najbitnije događaje u 2015. izlistani ispod, po temama:

LINKOVI- LIGHT IT UP BLUE AKCIJA/ KAMPAJNA 2.APRIL-SVJETSKI DAN AUTIZMA:

<http://radiosarajevo.ba/mobile/novost/185231>

<http://www.urbanmagazin.ba/svjetlimo-u-plavom-za-sve-s-autizmom-2-april-svjetski-dan-autizma/>

<http://fkzeljeznigar.ba/foto-fk-zeljeznigar-se-prikljucio-svjetskoj-akciji-light-it-up-blue/13822/>

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

<http://www.oslobodenje.ba/vijesti/sarajevo/sarajevo-svjetli-u-plavom>

<http://www.udrimuski.ba/clanak/29025/fk-zeljeznica-se-priklucio-akciji-light-it-up-blue>

<http://www.oskovacici.edu.ba/page/8/>

<http://bih.time.mk/c/6221b7c0bd/svjetlimo-u-plavom-za-sve-sa-autizmom-fk-zeljeznica-se-priklucio-svjetskoj-akciji-light-it-up-blue.html>

<http://enovosti.ba/foto-fk-zeljeznica-se-priklucio-svjetskoj-akciji-light-it-up-blue/854809>

<http://www.fbihpotpredsjednik.gov.ba/svjetlimo-u-plavom-za-sve-s-autizmom/>

<http://etleboro.org/bs/!/!/24999246>

<http://24sata.info/tag/foto/index.105.html>

<http://sarajevski.ba/obiljezimo-svjetski-dan-autizma-plavom-bojom/40484>

<http://dnevni-list.ba/web1/dijagnoza-autizma-za-nas-je-bila-pocetak-borbe-harry-je-progovorio-s-10-godina-sjajno-crtala-vise-od-svega-voli-svoju-obitelj/> ☺

<http://novovrijeme.ba/svjetski-dan-autizma-odrastanje-objeno-nijansom-brige/>

<http://www.slobodnaevropa.org/archive/news/latest/500/500.html?id=26934506>

<http://www.mocznanja.ba/news/2-april,-svjetski-dan-autizma/>

<http://fbl.ba/liub-svjetlimo-u-plavom-za-sve-s-autizmom/>

<http://radiosarajevo.ba/novost/184746/svjetski-dan-autizma-danas-svjetlimo-u-plavom-za-sve-s-autizmom->

<http://www.udas.rs.ba/2015/03/svjetlimo-u-plavom-za-sve-sa-autizmom/>

<http://m.novi.ba/clanak/13992/svjetlimo-u-plavom-za-sve-s-autizmom>

<http://www.diskriminacija.ba/svjetlimo-u-plavom-za-sve-sa-autizmom>

<http://www.dzvisoko.ba/fresh/index.php/arhiva-vijesti/216-autizam2015>

<http://vijesti.ba/clanak/265986/dzeko-quot-svjetlimo-u-plavom-za-sve-s-autizmom-quot>

<http://euinfo.ba/svjetski-dan-svjesnosti-o-autizmu-2-april-svjetlimo-u-plavom-za-sve-sa-autizmom/>

<http://www.nap.ba/new/vijest.php?id=9969>

<http://www.starigrad.ba/bs2/vijest.php?id=4527>

<http://www.klix.ba/vijesti/bih/sarajevska-vijecnica-svjetli-u-plavoj-boji/150402108>

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

<http://www.wherevent.com/detail/United-Nations-in-Svijetlimo-u-plavom-za-sve-s-autizmom-LIUB>

<http://www.federalna.ba/bhs/vijest/126521/svijetlimo-u-plavom-za-sve-s-autizmom>

<http://sarajevski.ba/rubrika/magazin/hrana-i-zdravlje>

<http://osgrbavica1.edu.ba/bos/menu/view/402>

http://www.osnsarajlic.edu.ba/ns/index.php?option=com_content&limitstart=80

http://www.osnsarajlic.edu.ba/ns/index.php?option=com_content&limitstart=80

<http://poskok.info/wp/sarajevo-svjetli-u-plavom/>

<http://www.mocznanja.ba/news/delegacija-ambasade-australije-u-edus-u-djeca-sa-potesko%C4%87ama-ostvarila-su-napredak/>

LINKOVI- VIDEO LIGHT IT UP BLUE EDUS 2015

https://www.youtube.com/watch?v=Zx1auOk_sAU

<https://www.youtube.com/watch?v=Njq2ddggyTl>

LINK- EMISIJA "JA BIRAM GOSTE" TV1

<http://www.tv1.ba/produkcia/formati/ja-biram-goste/21766-video-ja-biram-goste-u-svjetu-djeteta-s-autizmom-31-3-2015.html>

LINKOVI- PRIČE MAJKI IZ EDUS-OVOG PROGRAMA

<http://manjine.ba/?p=18175>

<http://manjine.ba/?p=18086>

<http://manjine.ba/?p=18075>

LINKOVI- SARADNJA S MINISTARSTVOM ZA OBRAZOVANJE, NAUKU I MLADE KS

<http://dnevni-list.ba/web1/novi-prostori-zajedno-za-djecu/>

<http://www.oslobodenje.ba/vijesti/sarajevo/u-pripremi-prijedlozi-izmjena-i-dopuna-zakona-djeci-sa-poteskocama-treba-bolje-obrazovanje>

<http://mon.ks.gov.ba/aktuelno/novosti/ministar-kazazovic-posjetio-udruzenje-edus-osigurati-neophodne-kapacitete-za-izvode>

<http://mon.ks.gov.ba/node/6266>

<http://mon.ks.gov.ba/aktuelno/novosti/ministar-elvir-kazazovic-potpisao-sporazum-o-saradnji-sa-udruzenjem-edus>

<http://mon.ks.gov.ba/node/6235>

<http://mon.ks.gov.ba/aktuelno/novosti/za-djecu-sa-potekocama-u-ucenju-koja-nisu-mogla-bitimjestena-u-zavod-mjedenica-ob>

<http://mon.ks.gov.ba/aktuelno/novosti/ministar-kazazovic-posjetio-djecu-iz-vrtica-mjedenica>

LINK- POSJETA AUSTRALIJSKOG AMBASADORA DAVIDA STUARTA

<http://www.mocznanja.ba/news/delegacija-ambasade-australije-u-edus-u-djeca-sa-potesko%C4%87ama-ostvarila-su-napredak/>

LINKOVI- RAZNO

<http://dnevni-list.ba/web1/dr-nirvana-pistoljevic-u-bih-smo-izgradili-novi-metodoloski-pristup-za-pomoc-djeci-iz-autisticnoga-spektra/>
<http://www.oslobodenje.ba/vijesti/sarajevo/roditelji-djece-sa-poteskocama-u-razvoju-sokirani-djevojcicama-zbog-vaski-obrijane-glave>
<http://www.zasvakodijete.ba/nirvana-pistoljevic-sto-ranije-pocnemo-sa-stimulacijom-razvoja-dijete-ce-manje-kasniti-za-vrsnjacima-tipicnog-razvoja/>
<http://www.klix.ba/lifestyle/zdravlje/autizam-nije-bolest-vec-oblik-drugacijeg-odgovora-na-svijet-koji-nas-okruzuje/151007138>

5. RAZVOJ EDUS-ovih KAPACITETA

U odnosu na prethodnu godinu, EDUS-ov kapacitet je svoje jačanje nastavio prije svega u ljudskim resursima- roditelja i pomagača u vidu pojedinaca i grupa iz zemlje i svijeta.

5.1. ČLANSTVO

Prema posljednjim podacima u 2015. EDUS je imao 105 članova.

5.2. ODBOR POČASNIIH DIREKTORA

EDUS je već u prvoj godini postojanja ustanovio Odbor počasnih direktora koji se sastoji od profesora svjetskog ugleda, javnih i kulturnih djelatnika koji podržavaju rad EDUS-a, a koji za cilj ima da pomogne promociju EDUS-a na najvišem naučnom i kulturnom nivou.

U 2014. nije bilo izmjena, pa je tekuća lista počasnih direktora i dalje:

- **R Douglas Greer**, profesor psihologije i obrazovanja, Teachers College, Columbia University,
- **Akademik Slobodan Loga**, Predsjednik Odbora za psihijatrijska i neurološka istraživanja, Odjeljenje medicinskih nauka Akademije nauka i umjetnosti BiH,
- **Dr. Katrin Nyman-Metcalf**, profesor Međunarodnog i komparativnog prava na Audentes International University u Tallinnu, Estonija.
- **Leonid Rozman**, terapeut, Šef „Tui Na“ centra za masažu, London, UK
- **Garret Tankosić-Kelly**, Šef SEEEN, Sarajevo
- **Dženat Drešović**, fotograf, Sarajevo

5.3. ADMINISTRATIVNO OSOBLJE

U 2015. nije bilo promjena u administrativnom osoblju, pa je ono i dalje u sastavu:

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

- **Mirela Selmanović**- Menadžer projekta
- **Elmedina Grobović**- Asistent menadžera
- **Tiana Kulenović- Viđen**- Koordinator za odnose s javnošću

5.4. VOLONTERSKI RAD

Dužnosti Izvršne direktorice i Generalnog sekretara i u 2015-oj volonterski su obavljale **Nirvana Pištoljević** i **Sanela Lindsay**. Nekoliko drugih roditelja se povremeno uključivalo u volonterski rad, koji ove godine nije bio samo vezan za akcije prikupljanja sredstava i organizaciju podrške, već i za legislativu sistema podrške djeci s poteškoćama te odnose s javnošću. U volonterskom radu naročito se isticao Admir Čeljo, a za pohvalu su i **Mevlida Ćatović, Melina Muhić, Aldijana Porča, Aida Ajanović, Alma Adilović, Merima Jaha, Hajrudin Mekić, Aida Bezdrob, Zlatiborka Popov- Momčinović, Irma Ćatović i Ilzana Bahić**.

Lautistica **Hana Alivodić** održala je pro-bono koncert za djecu i učitelje EDUS-ovog programa u Mjedenici, a zatim je periodično dolazila da svira po pojedinačnim vrtićkim grupama i učionicama, što su djeca odlično prihvatile.

EDUS je takođe uspio mobilizirati relativno veliki broj studenata i nezaposlenih stručnjaka relevantnih profila za volonterski rad u projektnim učionicama, uz minimalnu naknadu za hranu i prevoz (350 KM mjesечно). Nakon tri mjeseca volonterskog rada, razmatrao bi se njihov doprinos i eventualno, ovisno o raspoloživim sredstvima, ponudio ugovor o djelu/ radu. Ovakav način zapošljavanja bio je ekonomski uslovjen, ali i opravdan- troškovi rada u učionicama su dovedeni na najnižu moguću mjeru.

5.5. PROSTOR I OPREMA

U prvoj polovini 2015. EDUS je radio na dvije lokacije- u Zavodu Mjedenica i u Centru za ranu intervenciju na Dobrinji. Poslovni prostor za Centar na Dobrinji, useljen početkom 2014., iznajmljivali su roditelji. Počev od oktobra 2015., EDUS je otvorio još jednu lokaciju, na III spratu O.Š. Vladislav Skarić, u prostoru dodijeljenom od strane MONKS-a. Tu se preselio program rane intervencije iz Dobrinje, a prostor na Dobrinji je zadržan za opservacije i dopunska nastava s djecom iz redovnih škola. Kako je EDUS godinu završio na tri lokacije, izražena je potreba za većom zgradom koja bi pripadala samo EDUS-u. Iako je pronađeno nekoliko donatora koji bi finansirali izgradnju i/ ili rekonstrukciju, nije još bilo konkretnih pomaka na dodjeljivanju lokacije/ devastiranog objekta. EDUS i dalje ima potpisani sporazum o korištenju dijela devastirane zgrade Pedijatrijske klinike, ali se donatori za ovu rekonstrukciju nisu pojavili ni u 2015.

Namještaj za novi prostor u O.Š. Vladislav Skarić donirali su UNICEF i roditelji EDUS-a. Mokri čvor u ovom prostoru je još uvijek neadekvatan i planira se obnavljanje WC-ova i usklađivanje sa potrebama djece.

EDUS je ove godine tehnološki značajno osnažen donacijama koje su pristigle krajem godine: 100 softver paketa u vrijednosti 70,000 USD (Microsoft), 16 korištenih, ali kvalitetnih desktopa i 1 laptop (Atlantbh), dodatnih 6 računara od DHL i 3 I-pada i 1 laptop od Communisa.

6. DONATORI, PARTNERI I PODRŠKA

DONATORI U 2015-oj:

UNICEF, EU, UNDP, Australian Embassy in Vienna, Spydeberg Rotary Club Norway, Konzum Family Centar, JANA, Federalno Ministarstvo Obrazovanja, Deling Invest doo, Brams doo, Fondacija „Ruke i srce koja pomažu“, Complex doo, Hypo Alpe Adria Bank, Microsoft, Atlantbh, DHL.

ZVANIČNI PARTNERI:

J.U. „Zavod za specijalno obrazovanje i odgoj djece Mjedenica“, Univerzitet u Parmi, UNICEF, Federalno ministarstvo zdravstva BiH, Pedijatrijska klinika KCUS-a, Bosanskohercegovačko-američka akademija nauka i umjetnosti (BHAAAS)

SPONZORI u 2015-oj:

BBI, Alta, Cinema City, Fotografija.ba, Flying Camera Team, Europlakat, Communis

PISMENA PODRŠKA (od početka djelovanja Udruženja):

Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Ministarstvo obrazovanja Kantona Sarajevo, Prosvjetno-pedagoški zavod, Pedijatrijska klinika KCUS-a, Dječiji odjel psihijatrijske klinike KCUS-a, Ambasada Australije u Beču, Peter Sorensen (Head of EU Delegation in BiH in 2014.), Gary Huffman (Head of NATO HQ 2012), Federalno ministarstvo zdravstva, UNICEF BiH.

ZAHVALUJUJEMO:

Yuri Afanasiev, Peter i Anamarija Sorensen, Anna Riatti, Dunja Mijatović, Julia Szanto-Wood, Selena Bajraktarević, Fabiola Casarini, Marija Fekete-Sullivan, Belma Lizde- Kurt, Adisa Vatreš- Selimović, Ivo Komšić, Adis Lukač, Brankica Fetahagić, Nermina Bogićević, Adnan Smajić, Fotografija.ba, Haris Čalkić, osoblje Vijećnice, Hana Alivodić, Adnan Branković, Kenan Arnautović, Mirzeta Hadžikadić, Mirsad Hadžikadić, Claudia Reynolds, Tom Reynolds, Andrea Vujošević.

Posebno se zahvaljujemo Amиру Miliću koji već četiri godine volonterski i sa velikim entuzijazmom uređuje EDUS-ovu web stranicu!

EDUS-Godišnji izvještaj za 2015.

Izvještaj sastavila: Sanela Lindsay, Generalni sekretar, EDUS-Edukacija za sve

Izvještaj ovjerila: Nirvana Pištoljević, Izvršna direktorica, EDUS-Edukacija za sve

Sarajevo, februar 2016.